

ін.] ; за ред. О.М. Кокуна. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 297 с. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/10038/>.

7. Gewirth A. Self-Fulfillment / A. Gewirth. – Princeton, NJ.: Princeton University Press, 2009. – 235 p.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Alonceva A.I. Samoosushhestvlenie lichnosti v junosheskom vozraste / A.I. Alonceva // Vektor nauki TGU. – 2011. – № 3(6). – S. 23 – 25.

2. Bol'shakova A.M. Osobystisna realizovanist' ljudyny v ontogenezi: avtoref. dys. ... d-ra psyhol. nauk : 19.00.07 / A.M. Bol'shakova; Klasych. pryvat. un-t. – Zaporizhzhja, 2011. – 36 s.

3. Kokun O.M. Teoretyko-metodologichni ta praktychni zasady dystancijnoi' psyhodiagnostyky v profesijnij sferi / O.M. Kokun // Praktychna psyhologija ta social'na robota. – 2010. – № 7. – S. 65 – 68.

4. Kokun O.M. Psyhologija profesijnogo stanovlennja suchasnogo fahivcja: Monografija / O.M. Kokun. – К.: DP "Inform.-analit. agenstvo", 2012. – 200 s.

5. Lukina E.A. Osobennosti samoosushhestvlenija cheloveka v raznye periody vzroslosti : Dis. ... kand. psihol. nauk : 19.00.13 / E.A. Lukina. – SPb., 2006 – 258 s.

6. Psixofiziologichni zakonornosti profesijnogo samozdijsnennya osobistosti : monografiya [elektronnij resurs] / O.M. Kokun, V.V. Klimenko, O.M. Korniyaka, O.R. Malxazov [ta in.] ; za red. O.M. Kokuna. – К.: Pedagogichna dumka, 2015. – 297 s. – rezhim dostupu: <http://lib.iitta.gov.ua/10038/>.

7. Gewirth A. Self-Fulfillment / A. Gewirth. – Princeton, NJ.: Princeton University Press, 2009. – 235 p.

Kokun O.M. General factors of personal professional self-fulfilment. The article presents the empirical research aimed at identifying of general factors of personal professional self-fulfilment. This research allows us to determine three factors of professional self-fulfilment of skilled people depending on their influence power. Satisfaction with own professional activities and health are the mostly speaking predictors of achieving of high levels of professional self-fulfilment, general one as well as internal and external professional self-fulfilment separately for the first group. The regression models including these two indicators are highly predictability ($R = 0,80 - 0,88$; $R^2 = 0,63 - 0,77$). In addition, the next 5 of 14 scales of Shostrom's POI are the most important factors of "the overall level of professional self-fulfilment" of skilled people ($R = 0,97$, $R^2 = 0,94$): sociability, feeling reactivity, orientation in time, need for creativity and liking yourself (listed in the order of importance).

The second group, as for the three generalized indicators of professional self-fulfilment, includes: communication and organizational skills; "satisfaction with a chosen profession and own work" and "level of professional self-efficiency" ($R = 0,70 - 0,75$; $R^2 = 0,5 - 0,57$). In addition, the article determines that the main factor of "external professional self-fulfilment" of skilled people is an indicator on the "nature of man" scale, as the main factor of "internal professional self-fulfilment" is an indicator on the "self actualizing values" scale. The third group includes the "professional internal motivation" indicator of the technique and "reduction of personal achievements" as a negative factor.

Key words: self-fulfilment, professional self-fulfilment, professional development, factors of self-fulfilment, skilled people.

УДК 159.9.016.3

Кондратенко Л.О.

РОЗВИТОК ПОГЛЯДІВ НА СУТНІСТЬ ТЕРМІНУ "ПСИХОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ" У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПСИХОЛОГІЇ ХХ СТОЛІТТЯ

Кондратенко Л.О. Розвиток поглядів на сутність терміну "психологічний механізм" у вітчизняній психології ХХ століття. В статті аналізуються особливості розвитку поглядів на сутність терміну "психологічний механізм" у вітчизняній психології ХХ століття. Показано, що розвиток психології у цілому, та поглядів на сутність психологічного механізму зокрема, значний період часу визначався політичними впливами на науку. Починаючи з

30-х років і до середини 60-х років ХХ століття визнавалось існування лише фізіологічних механізмів психічних явищ. Лише в останнє тридцятиріччя минуло століття почався активний пошук суто психологічних механізмів, однак єдиного підходу до визначення цього поняття знайдено не було, хоча здійснені дослідження сприяли розвитку понятійного апарату психології та розв'язанню складних методологічних проблем.

Ключові слова: психологічний механізм, історія психології, понятійний апарат науки, методологія.

Кондратенко Л.А. Развитие взглядов на сущность термина "психологический механизм" в отечественной психологии ХХ века. В статті аналізуються особливості розвитку взглядов на сущность термина "психологический механизм" в отечественной психологии ХХ века. Показано, что развитие психологии в целом, и взглядов на сущность психологического механизма в частности, значительный период времени определялось политическими влияниями на науку. Начиная с 30-х годов и до середины 60-х годов ХХ века признавалось существование лишь физиологических механизмов психических явлений. Только в последнее тридцатилетие прошлого века начался активный поиск сугубо психологических механизмов, однако единого подхода к определению этого понятия найдено не было, хотя проведенные исследования способствовали развитию понятійного апарата психологии и решению сложных методологических проблем.

Ключевые слова: психологический механизм, история психологии, понятійний апарат науки, методологія.

Вступ. Слово «механізм» так часто з'являється в психологічних публікаціях, що складається враження, ніби значення цього терміну є загальнознаним, чітко визначеним у термінологічних словниках. Та коли починаєш аналізувати про що власне йдеться, то виявляється, що психологічним механізмом (в якості повного синоніму) називатися може все що завгодно: операція, дія, функція, детермінанта, структура і навіть модель. Він здатний лежати в основі, здійснюватись, вказувати, являтися, забезпечувати, грати роль, слугувати і багато-багато чого іншого.

Якщо ж існує таке розмаїття уявлень про психічні феномени, які можна назвати словом «механізм», то виникає підозра, що це всього лиш красива метафора, позначення чогось, чого насправді в природі не існує. Справді якщо «один і той же феномен може бути охарактеризований і як процес і як механізм, в залежності від контексту обговорення» [2;с.5], ним «в більшості випадків, користуються метафорично, без роз'яснення власного змісту» [10; с.19], «справа ускладнюється тим, що іноді навіть в одній і тій же роботі цей термін використовується в різних смислах» [6;с.166], то виникає питання - яка ж психологічна реальність стоїть за ним?

Вихідні передумови. Спочатку глянемо на проблему з суто мовного боку, проаналізувавши первинне лексичне загальноживане значення слова «механізм», оскільки формальна поява нового терміну може відбуватися двояко, в залежності від особливостей наукового осмислення того феномену, який новий термін покликаний означити. В одному випадку спочатку відкривається нове явище або коло явищ, що окреслюють абсолютно нову для свідомості реальність, а потім, до цієї нової наукової реальності довільно добирається термін. (При цьому часто використовуються мертві мови, або надається ім'я першовідкривача). Інший шлях номінація (найменування) поняття проходить тоді, коли

в науковому середовищі існує певне відчуття наявності невідомого явища, чії параметри мають бути подібними до чогось уже відомого. Тоді, за аналогією починають використовувати уже наявне слово або термін у новому, дещо зміненому значенні. (Радіохвилі, комп'ютерний вірус, супутник). Спочатку новий термін сприймається як метафора (навіть часто пишеться у лапках) і тільки з часом отримує свій повноцінний термінологічний статус. Коли такий термін запозичується іншими мовами, то зв'язок з первинним значенням може повністю втрачатися (сайт - site –місце, місцезнаходження, будівельний майданчик, сторона). Слово “механізм” є загальноживаним, а тому його так би мовити “психологічна термінологізація” іде саме другим шляхом – термін створюється через метафору.

Формулювання цілей. Метою статті є висвітлення шляхів розвитку розуміння змісту і значення поняття "механізм" у вітчизняній психології ХХ століття.

Виклад результатів дослідження. Російська, а пізніше радянська психологія в ХХ сторіччі пережила багато складних подій, які безпосередньо впливали на можливість вибору психологами методологічних підходів. У перше 30-річчя минулого століття розвиток психологічної науки в Російській імперії та СРСР проходив під значним впливом таких величних постатей як В.М. Бехтерев, І.М. Сеченов та І.П. Павлова, а тому і пояснення психологічних феноменів найчастіше було підпорядковано описові процесу рефлексу(реакції) на стимули, а не механізму явища в цілому. Цікаві підходи до пояснення сутності психологічних механізмів залишили Л.С. Виготський та М.Я. Басов[7].

Після розгрому педології, а особливо після "Павлівської" сесії на певний час запанувала думка (вірніше, цю думку змусили стати панівною) про те, що психологічних механізмів немає і не може бути, а існують механізми фізіологічні або нейрофізіологічні. Дуже повільно поверталась радянська психологія до проблеми психологічних механізмів. Додатково проблему становив парадигмальний статус психології, оскільки рамки дозволеного діалектичного матеріалізму (саме дозволеного, бо дуже часто обмеження які накладались на психологів були далекими і від матеріалізму і від діалектики) не передбачали значних відхилень від так би мовити "генеральної лінії".

Аналізуючи парадоксальну ситуацію з парадигмальним статусом психології А.В. Юревич (уже в ХХІ столітті) достатньо ущипливо відмітив, що “з приводу парадигмального статусу психології, як і з приводу її інших фундаментальних проблем, до сьогодні немає та й не передбачається єдності думок, але помічаються три основні позиції. Відповідно до першої із них... психологія – *допарадигмальна*, а отже і донаукова, дисципліна, в якій парадигма ще не склалась. Відповідно до другої, психологія – *мультипарадигмальна* наука, в якій існують (і суперничають) різні парадигми. Відповідно до третьої, психологія – *позапарадигмальна* дисципліна, і уявлення про парадигми, напрацьоване Т. Куном та його послідовниками на матеріалі точних наук, головним чином фізики, до неї взагалі застосовувати не можна” [10; с.147]. Стосовно психологічних механізмів ситуація в останні десятиріччя існування СРСР була приблизно така ж тільки підходів нараховувалось більше:

- суто психологічних механізмів немає і бути не може;
- механізми є, але їх визначення і розуміння це завдання далекого майбутнього;
- психологічні механізми це метафора, під якою можна розуміти все що завгодно;
- психологічні механізми, звичайно існує, інакше немає й самої психології як самостійної науки.

З першим та другим підходом все більш-менш зрозуміло – чого нема, того нема і говорити про це неіснуюче немає жодного сенсу. Достатньо чітко такий підхід представлено у словнику К.К. Платонова “Краткий словарь системы психологических понятий»: «Психологічний механізм... – широко розповсюджений, але некоректний термін, некритично запозичений із мови вульгарного матеріалізму і механіцизму, без урахування того, що психічне – це системна якість як продукт коркової нейродинаміки, що не має протяжності (протяженности) у просторі і власних механізмів. [9;с.111]. Цікаво, що Костянтину Костянтиновичу вдалося не просто проголосити принцип не існування психологічного механізму, а й повністю обійтися без цього терміну у вищеназваному словнику. Хоча при цьому було зроблене певна, досить штучна, підміна понять. Так на с. 108 він дає визначення терміну “Процесуальне в психіці”, який пояснює наступним чином: “все, що в будь-якому психічному явищі забезпечує появу змістовного суб’єктивного як перехід від фізіологічного відображення до психічного. Розуміння процесуального в психіці як синоніму динамічного у психіці помилкове, оскільки процесуальне в психіці частіше буває динамічним(наприклад процесуальне у мисленні або відчуттях) але може бути статичним, інваріантним (наприклад при константності сприйняття, автоматизації сенсомоторної навички).

Не можна ототожнювати процесуальне в психіці з фізіологічними процесами, тому що ці поняття стосуються різних рівнів відображення. Синонім (некоректний) – *психологічні механізми.*” [9;с.108]. Отже, основною функцією психологічного механізму (попри заперечення використання саме цього терміну) К.К.Платонов вважав – забезпечення появи змістовного суб’єктивного (содержательного суб’єктивного).

Дуже близько до поглядів К.К. Платонова підходять і переконання Є.І. Бойка, який будучи прихильником фізіологічних механізмів психічних явищ відмічав наступне: “Термін “механізм”, що зустрічається в психологічній літературі неоднозначний і вимагає уточнень... Термін перейшов у психологію з інших наук, де під ним розумілись найрізноманітніші речі. Напочатку ним позначалися різні, можна сказати відносно складні машинні конструкції. Потім його значення перейшли на внутрішній зв’язок і взаємозалежності елементів будь-якої системи, що рухається, незалежно від того, чи створена вона руками людини чи виникла в натуральному процесі розвитку природи. Нарешті, значення цього терміну розширилось до поняття процесу взагалі як закономірної зміни станів якого-небудь складного субстрату. В такому розумінні говорять про механізми хімічних реакцій, вивчення спадковості, взаємодію певних фак-

торів, коли вона конкретизується в деталях, і, навіть про механізми функціонування ... організованої системи. Із природознавства слово перейшло в суспільні науки і тоді почали говорити про державний механізм (машину), про механізм виборів до парламенту і т.п. Чи потрібно після цього дивуватися, що в психології стали використовувати термін “механізм” у його розширеному, переносному значенні, що допускає найрізноманітніші тлумачення”[1; с.8]. У наведеному твердженні є кілька дуже цікавих моментів. Так з огляду на історію розвитку поняття “механізм” дещо некоректним виглядає звинувачення психології в тому, що вона використовує запозичений нею термін в розширеному, переносному значенні. Термін завжди є певною абстракцією для вираження поняття. В прямому значенні використовувати термін механізм для позначення будь-якого не матеріального явища (поняття, феномену) просто неможливо. До того ж взагалі нереально знайти те “першослово” з якого походить лексема “механізм”. Словник іншомовних слів відсилає до грецького μηχανή – знаряддя, пристрій, а от етимологічний словник, пішовши ще далі вглиб віків приведе нас до абсолютно несподіваного пракореня, який існує в українській мові і зараз – могти, можу [5;с.454]. Як бачимо первинне (настільки, наскільки далеко в минуле зуміли зазирнути історики мови) значення слова механізм має абсолютно психологічну сутність і може бути передане як “змога”, здатність до здійснення чогось.

Не менш цікавою є й історія так би мовити “термінологізації” слова “механізм” в наведеній вище інтерпретації Е.І. Бойка:

1. Відносно складні машинні конструкції.
2. Внутрішні зв'язки і взаємозалежності елементів будь-якої складної системи, що може рухатися (штучної чи природної)
3. Закономірна зміна станів певного складного субстрату.
4. Закономірності функціонування складної організованої системи.

Найцікавішим із перерахованих є пункт, що стосується зміни станів субстрату, адже в будь-якому психологічному феномені воленс-ноленс існує дві реальності – матеріальна та ідеальна або реальність духу і реальність матерії, або фізіологічна сторона і психологічна сторона. Можна навіть говорити про те, що в психологічному існує як психологічне так і не психологічне. Таке твердження, попри всю його зовнішню абсурдність можна розглянути як роль плівки в кінофільмі. Немає кінофільму без кіноплівки. Будь-які пошкодження кіноплівки відбиваються на якості фільму. Якщо плівка порветься або розплавиться – фільм буде знищений. Якість кіноплівки багато в чому визначає якість фільму. Чи не схожі ці стосунки на стосунки психіки і фізіології. Чи не є плівка в певному розумінні – субстратом фільму. Адже саме на ній він постає як реальність. Без плівки фільм існувати не може. Закономірності зміни станів субстрату (механізм в 3-му розумінні за Е.І. Бойко) викликають зміни у явищі, що існує на його основі, але водночас вони не є механізмами цього явища. Те що 4 розуміння механізму – як механізму функціонування складної організованої системи може бути прямо співвіднесено із баченням психіки як “системної властивості високоорганізованої матерії” [11;с.299] безсумнівно.

Відкидаючи існування психологічних механізмів, шукаючи причини всіх психічних проявів у фізіології, прихильники цього напрямку вільно або невільно заперечують сутнісну відмінність фізіологічної та психологічної сторони людини, вважаючи, що все в ній може бути пояснене однією лише діяльністю вищої нервової системи, яка може не тільки бути до кінця вивчена але й змодельована: “Комп’ютерні мережі, які вже зараз оперізують земну кулю уподібняться мозку людини і перевершать її інтелект. Наступить епоха самоорганізації і “кристалізації” інформації, що знаходиться в гігантських нейроподібних мережах.”[8; с.103].

Редукціоністських пояснень психічної діяльності людини є безліч, іноді вони заходять аж надто далеко. К.К. Сергеев так пояснює роботу другої сигнальної системи, знаковість мови, вербалізацію: “Внутрішні, інтимні механізми вербалізації складаються із взаємозв’язку трьох кодових систем мозку: мови і мовлення, пам’яті і спадковості. Фізико-хімічні, гормональні і безумовно-рефлекторні процеси життєдіяльності закодовані в спадковій пам’яті – у кодів молекул ДНК, у ядрах нервових клітин. Цей код є первинним матеріальним джерелом активності життєдіяльності організму. Апарат ДНК прямим і зворотним зв’язком взаємодіє з апаратом РНК (нейроплазма) в якому кодується вся надбана інформація поведінки, стосунків, навчання, виховання, відношень, діяльності. Ця взаємодія є в кожному нейроні, що обумовлює вплив спадковості на індивідуальну активність, а також вплив досвіду, що набувається на генетичний. Код РНК ієрархічний, багаторівневий, що відображає історичний та індивідуальний розвиток людини. На його вищому рівні – друга сигнальна система, в якій кодуються мовні – мовленнєві сигнали – команди, впливи.” [12;с.15]. Взагалі, Вільям Джеймс висловився з цього приводу простіше і дохідливіше: “Ми сумні тому що плачемо; боїмося, тому що тремтимо, радіємо, тому що сміємось”. [Цитата за 11, с.104]. Та й взагалі мабуть “ми тут не стояли” – наші молекули уже все вирішили за нас.

Категоричним противником заперечення існування психологічного механізму був П.Я. Гальперин, який стверджував: "Так сталося, що до цього часу психологи шукають механізми психічних явищ або у фізіології, або в логіці, а в цілому – поза психологією. Але тоді слід відверто визнати, що психологія не складає окрему, самостійну науку, тому що жодна наука не вивчає (тобто тільки описує) явища. Наука вивчає не явища, а те, що лежить за ними і виробляє (производит) їх, що складає сутність цих явищ, -- їх механізми" [3, с.10]. У якості одного з таких механізмів, а саме психологічного механізму управління поведінкою Петро Якович пропонував орієнтувальну діяльність, коли вона переходить у внутрішній план [4, С.12].

Висновки. Починаючи с середини 60-х років і до розпаду СРСР в радянській психології існувало багатоголосся думок стосовно реальності існування психологічного механізму, яке продовжилось і у пострадянський період.

Список використаних джерел

1. Бойко Е.И. Механизмы умственной деятельности (Динамические временные связи) / Е.И. Бойко – М.: Педагогика, 1976. – 248 с.

2. Вилюнас В.К. Психологические механизмы мотивации человека / В.К.Вилюнас. – М.: Изд-во МГУ, 1990. – 288 с.
3. Гальперин П.Я. Введение в психологию./ П.Я.Гальперин. – М.: Изд.-во Московского университета, 1976. – 150 с.
4. Гальперин П.Я. О предмете психологии (доклад на заседании московского отделения общества психологов)/П.Я.Гальперин // Вопросы психологии – 2002.– № 5. – с.4-13.
5. Етимологічний словник української мови: В 7т. – Т.3. – К.: Наукова думка, 1989. – 552 с.
6. Залевская А.А. Введение в психолінгвістику / А.А.Залевская. - М.: Российский гос. гуманитарный университет, 2000 - 382 с.
7. Кондратенко Л.О. Пошуки основних психологічних механізмів у роботах Л.С. Виготського та М.Я.Басова 20-х років ХХ сторіччя//Наукові записки Інституту психології ім.Г.С.Костюка АПН України/за ред.акад. С.Д.Максименка. – К.: Ніка-Центр, 2010. – Вип.38. – С.142-151.
8. Лебедев А.Н.Константа М.И.Ливанова в количественном описании психологических явлений / А.Н. Лебедев // Психологический журнал, 1997, № 6, С. 96-105
9. Платонов К.К. Краткий словарь системы психологических понятий/ К.К.Платонов -2-е изд.,перераб. и доп. - М.:Высшая школа,1984. -174 с.
10. Пономарев Я. А. О понятии "психологический механизм решения творческих задач" / Я.А.Пономарев // Психологический журнал.– 1996.– № 6. – С. 19-29.
11. Психология: Словарь / Под общ.ред.А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – 2-е изд.испр., и доп. – М.:Политиздат, 1990. – 494 с
12. Сергеев К.К .Общая психология как точная наука/ К.К.Сергеев. – Херсон : [б. в.], 1995. - 238с.
13. Юревич А.В. Естественнонаучная и гуманитарная парадигмы в психологии, или раскачанный маятник / А.В.Юревич // Вопросы психологии. – 2005. – № 2. – С.147-151.

Spysook vykorystanyh dzherel

1. Boyko E.I. Mehanizmy umstvennoy deyatel'nosti (Dinamicheskie vremennyye svyazi) / E.I. Boyko – М.: Pedagogika, 1976. – 248 с
2. Etimologichnyy slovník ukraýns'koyi movi: V 7t. – T.3. – K.: Naukova dumka, 1989. -552 s.
3. Galperin P.Ya. O predmete psihologii (doklad na zasedanii moskovskogo otdeleniya obschestva psihologov)/P.Ya.Galperin // Voprosyi psihologii – 2002.– # 5. – s.4-13.
4. Galperin P.Ya. Vvedenie v psihologiyu / P.Ya.Galperin. – М.: Izd.-vo Moskovskogo universiteta, 1976. – 150 s.
5. Kondratenko L.O. Poshuki osnovnih psihologichnih mehanizmiv u robotah L.S. Vigotskogo ta M.Ya.Basova 20-h rokiv HH storichchya // NaukovI zapiski Institutu psihologiyi Im.G.S.Kostyuka APN Ukraýini / za red.akad. S.D.Maksimenka. – K.: NIka-Tsentr, 2010. – Vip.38. – s.142
6. Lebedev A.N.Konstanta M.I.Livanova v kolichestvennom opisanií psihologicheskikh yavleniy // Psihologicheskiiy zhurnal, 1997, # 6 , s.96-105
7. Platonov K.K. Kratkiy slovar sistemyi psihologicheskikh ponyatiy/ K.K.Platonov -2-e izd.,pererab. i dop. - М.:Vysshaya shkola,1984. - 174 s.
8. Ponomarev Ya. A. O ponyatii "psihologicheskiiy mehanizm resheniya tvorcheskikh zadach" / Ya.A.Ponomarev // Psihologicheskiiy zhurnal.– 1996.– No 6.– S. 19–29.
9. Psihologiiya: Slovar / Pod obsch.red.A.V.Petrovskogo, M.G.Yaroshevskogo. – 2-e izd.ispr., i dop. – М.:Politizdat, 1990. – 494 s
10. Sergeev K.K .Obschaya psihologiya kak tochnaya nauka / K.K.Sergeev - Herson : [b. v.], 1995. - 238s
11. Vilyunas V.K. Psihologicheskie mehanizmyi motivatsii cheloveka/ V.K.Vilyunas. – М.: Izd-vo MGU, 1990. – 288 s.
12. Yurevich A.V. Estestvennonauchnaya i gumanitarnaya paradigmyi v psihologii, ili raskachannyiy mayatnik / A.V.Yurevich // Voprosyi psihologii. – 2005. – # 2. – S.147-151

13. Zalevskaya A.A. V.Vedenie v psiholingvistiku/A.A.Zalevskaya. -- M.: Rossiyskiy gos. gumanitarniy universitet,2000 - 382 s.

Kondratenko L.O. The development of views on the nature of ‘psychological mechanism’ in the national psychology of the twentieth century. In the article analyzed the peculiarities of views on the nature of "psychological mechanism" in the national psychology of the twentieth century. Stated that in this period russian and later soviet psychology survived many difficult events, that directly influenced the choice of psychologists his methodological approaches. During the first thirty years of the last century, the development of psychological science in the Russian Empire and the Soviet Union took place under significant influence of the such grand figures as V.M Bekhterev, I.M. Sechenov and I.P. Pavlov, and therefore the explanation of psychological phenomena often were subjected to descriptive process of reflex (reaction) to stimuli, not the mechanism of the phenomenon as a whole.. Interesting approaches to explaining the nature of psychological mechanisms left L.S. Vygotsky and M.Y. Basov.

It is shown that in the Soviet Union, during of the considerable period of time, development of psychology views on the nature of psychological mechanisms determined by political influence on science. Starting from the 30s to mid 60s of the twentieth century declared the existence of only physiological mechanisms of psychic phenomena. Only in the last thirty years of the last century began an active search for a purely psychological mechanisms but a common approach to the definition of this concept has not been found, though the research contributed to the development of the conceptual apparatus of psychology and solving complex methodological problems.

Keywords: psychological mechanism, history of psychology, conceptual apparatus of science, methodology.

Корніяка О.М., Гомонюк В.О.

ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Корніяка О.М., Гомонюк В.О. Психологія професійного самоздійснення викладача вищої школи. В статті представлено розуміння сутності професійного самоздійснення фахівця-соціонома. Розкрито найважливіші характеристики викладача вищої школи як суб’єкта науково-педагогічної діяльності та професійного самоздійснення. Показано значення професійного спілкування („інтелектуальної” комунікації) та його інструмента - комунікативної компетентності для успішного здійснення викладачем вищої школи своєї науково-педагогічної діяльності.

Ключові слова: професійне самоздійснення, особистісне самоздійснення, комунікативна компетентність, креативність, ініціативність, рефлексивність, фахівець науково-педагогічного профілю.

Корніяка О.Н., Гомонюк В.А. Психология профессионального самоосуществления преподавателя высшей школы. В статье представлено понимание сущности профессионального самоосуществления специалиста-соционома. Раскрыты наиболее важные характеристики преподавателя высшей школы как субъекта научно-педагогической деятельности и профессионального самоосуществления. Показано значение профессионального общения („интеллектуальной” коммуникации) и его инструмента -- коммуникативной компетентности для успешного осуществления преподавателем высшей школы своей научно-педагогической деятельности.

Ключевые слова: профессиональное самоосуществление, личностное самоосуществление, коммуникативная компетентность, креативность, инициативность, рефлексивность, профессионал научно-педагогического профиля.

Постановка проблеми. В умовах нинішніх суспільних змін і нововведень – економічних і соціокультурних, необхідності підвищення конкурентосп-